

การส่งเสริมบทบาทสตรีไทยตามหลักโอวาท 10 ประการ

Promoting the Roles of Thai Women according to the Ten Admonitions

Academic Articles

บทความวิชาการ

กรกมล เอื้อวิวัฒน์สกุล Konkamon Ueavivatsakul

ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนนทบุรี

Associate Judge of the Juvenile and Family Court of Nonthaburi Province

E-mail. patgreeny55@gmail.com

Article history

Received: 22 March 2025 / Revised: 6 July 2025

Accepted: 24 August, 2025 / Available Online: 25 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมบทบาทสตรีไทยตามหลักโอวาท 10 ประการใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ สตรีมีบทบาทในการประกอบอาชีพโดยยึดหลักสัมมาอาชีพะ ซื่อสัตย์ ขยัน และประหยัด 2) ด้านศีลธรรมและจริยธรรม เน้นการประพฤติชอบตามศีล 5 และความกตัญญู 3) ด้านสังคม สตรีมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนที่สงบสุขด้วยเมตตา กรุณา และอุเบกขา 4) ด้านการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัว ใช้หลักขันติ ให้อภัย และการสื่อสารอย่างสันติ 5) ด้านการเลี้ยงดูบุตร สตรีเป็นครูคนแรกของลูก โดยปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการน้อมนำหลักโอวาท 10 ประการมาใช้เสริมสร้างบทบาทสตรี ช่วยเสริมความมั่นคงของครอบครัว สร้างสังคมที่มีคุณภาพ และส่งเสริมความยั่งยืนทางสังคมโดยรวม

คำสำคัญ: การส่งเสริม; บทบาทสตรีไทย; โอวาท 10 ประการ

Abstract

This article aims to study the promotion of Thai women's roles based on the Tenfold Virtuous Precepts (Owat 10 Prakan) in five key aspects: (1) Economic – emphasizing women's roles in honest, diligent, and frugal livelihood following the principle of right livelihood (Samma-Ajiva); (2) Morality and Ethics – highlighting the observance of the Five Precepts and gratitude; (3) Social – encouraging women's participation in building a harmonious community through loving-kindness, compassion, and equanimity; (4) Divorce and Domestic Violence – applying the principles of patience, forgiveness, and peaceful communication to reduce conflict; and (5) Child-Rearing – acknowledging women as the first teachers who instill moral values from early childhood. The study finds that adopting the Tenfold Virtuous Precepts to promote women's roles significantly

contributes to family stability, fosters a morally grounded society, and supports sustainable social development.

Keywords: Promoting; Roles of Thai Women; the Ten Admonitions

บทนำ

บทบาทของสตรีไทยในสังคมมีความสำคัญและหลากหลาย โดยสตรีไม่เพียงแต่เป็นผู้ดูแลครอบครัวและบุตรหลาน แต่ยังมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศอีกด้วย ในประวัติศาสตร์ไทย สตรีได้แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งและความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่ความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางสตรีไทยมีส่วนร่วมในทุกด้านของชีวิต ตั้งแต่การศึกษา การทำงาน การเมือง ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน สตรียังต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ เช่น ความไม่เสมอภาคทางเพศ การเข้าถึงทรัพยากร และการได้รับการยอมรับในบทบาทที่สำคัญเหล่านี้การส่งเสริมบทบาทของสตรีไทยจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน การสร้างโอกาสในการศึกษา การทำงาน และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ จะช่วยให้สตรีสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนในสังคมไทย (Department of Women's Affairs and Family Institute, Report on the Gender Equality Promotion Operations of Government Agencies, 2019, pp. 12-19)

ในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ได้มีส่วนในการผลักดันให้บทบาทสตรีเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ก่อนที่บทบาทของสตรีไทยจะได้รับการส่งเสริมและเปิดกว้างเช่นในปัจจุบัน สตรีไทยเคยเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการในอดีต ทั้งในด้านโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยเฉพาะค่านิยมดั้งเดิมที่จำกัดบทบาทของสตรีไว้ในกรอบของการเป็นแม่บ้านและผู้ดูแลครอบครัว ทำให้สตรีจำนวนมากขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงยังไม่ทั่วถึง ขณะที่การทำงานในบางสาขาวิชาชีพยังคงถูกจำกัดโดยอคติทางเพศ นอกจากนี้ สตรีในอดีตยังแทบไม่มีบทบาททางการเมืองหรือในกระบวนการตัดสินใจระดับชาติ และยังเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ รวมถึงถูกมองว่าเป็นเพศที่อ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้ชายเสมอ ซึ่งภาพลักษณ์ดังกล่าวส่งผลให้สังคมละเลยคุณค่าที่แท้จริงของสตรี ด้วยเหตุนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในยุคปัจจุบันจึงมีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้สตรีไทยสามารถแสดงออกถึงความสามารถ มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเท่าเทียม และมีศักดิ์ศรีในฐานะมนุษย์อย่างแท้จริงภายใต้ภาวะของการแข่งขันทางสังคมและค่าครองชีพ ที่สูงขึ้น ทำให้สังคมไทยได้เปิดโอกาสให้สตรีไทยแสวงหาความรู้และแสดงความสามารถมากขึ้น ซึ่งสตรีได้เรียนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคมและเริ่มมีบทบาทนอกบ้าน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั่วไป แต่ในปัจจุบันแนวคิดด้วยสตรีด้วยสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีของมนุษย์ปรากฏเป็นที่ตระหนักของนานาชาติอารยประเทศทั่วโลกได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียมกันระหว่างเพศก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ในระดับสากล ได้มีความพยายามในการส่งเสริมสิทธิของสตรี ทั้งในด้านการเลือกตั้งและสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ โดยมีองค์กรอย่างสหประชาชาติเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดแนวทางผ่านอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ การสร้างอัตลักษณ์ของสตรีก็เพื่อรองรับอุดมการณ์การจัดระเบียบแรงงาน ส่วนบทบาทและการกระทำของสตรีนั้นต้องขึ้นอยู่กับ

กับบรรทัดฐานของสังคม การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะบทบาทใดบทบาทหนึ่ง เรียกว่าเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่คาดหวังโดยผู้อื่น แต่ก็ต้องทำตามบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ บทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาจริงตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย (Introduction to Sociology, 1979, p. 36)

สตรีไทยมีบทบาทสำคัญทั้งในครอบครัวและสังคมตั้งแต่อดีต ไม่เพียงเป็นผู้ดูแลบ้านและเลี้ยงลูก แต่ยังมีส่วนร่วมในงานเกษตร การค้าขาย และกิจกรรมของชุมชน ต่อมาเมื่อการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 5 ผู้หญิงไทยเริ่มได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น และสามารถออกมาทำงานนอกบ้านได้ ทำให้บทบาทของสตรีขยายกว้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันสตรีไทยมีส่วนร่วมในหลายด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และกิจกรรมทางสังคม ขณะเดียวกันยังมีการเคลื่อนไหวเพื่อความเสมอภาคทางเพศ แม้จะมีความก้าวหน้า แต่ผู้หญิงไทยยังต้องเผชิญกับอุปสรรค เช่น การเข้าถึงโอกาสและสิทธิที่ยังไม่เท่าเทียม ดังนั้น การสนับสนุนจากทุกภาคส่วนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทที่มั่นคงและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาสตรีไทยเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อสร้างความเสมอภาคและเพิ่มบทบาทของสตรีในสังคม โดยมีหลายด้านที่ควรให้ความสำคัญ (Women's voices and the reduction of gender inequality in politics and economics, 2024, [Online]. Retrieved from <https://www.ptp.or.th/news/562>. (access 20 October 2024) เช่นการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับสูง เพื่อให้สตรีมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ การจัดฝึกอบรมและสร้างโอกาสในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ การทำธุรกิจ หรืออาชีพเฉพาะทาง เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานที่ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและการฝึกอบรมด้านการเงิน เพื่อให้สตรีสามารถเป็นผู้ประกอบการหรือมีอาชีพที่มั่นคงที่สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่ดี การดูแลสุขภาพอนามัย และการเข้าถึงบริการสุขภาพที่เหมาะสมตลอดจนการสนับสนุนให้สตรีเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การเมือง และองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้มีเสียงและมีบทบาทในการตัดสินใจที่ส่งเสริมให้สตรีสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผู้เขียนมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมบทบาทสตรีไทยตามหลักโอวาท 10 ประการ เนื่องจากสตรีไทยมักมีสถานภาพด้อยกว่าบุรุษ โดยเฉพาะในบริบทของครอบครัว ศาสนา และสังคมที่ยึดถือค่านิยมดั้งเดิม แม้จะมีบทบาทสำคัญในฐานะแม่ ภรรยา และบุตร แต่ยังขาดโอกาสในการแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ การศึกษานี้จึงมุ่งใช้หลักโอวาท 10 ประการเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีไทยให้มีสิทธิ เสรีภาพ และคุณธรรมอย่างเหมาะสม โดยเน้นการส่งเสริมใน 5 ด้าน ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสตรีไทยให้มีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่เท่าเทียมและยั่งยืน ทั้งนี้ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สตรีมีคุณธรรม และสามารถถ่ายทอดความรู้ทางธรรมแก่ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของคำว่า “สตรี”

คำว่า “สตรี” หมายถึง ผู้หญิงหรือเพศหญิง ซึ่งใช้เพื่อบ่งบอกถึงบุคคลที่มีเพศเป็นหญิง คำนี้มักถูกใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับบทบาท สิทธิ และสถานะของผู้หญิงในสังคม โดยมักจะมีการพูดถึงการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ การสนับสนุนสิทธิสตรี และการพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ คำว่า “สตรี”

ยังมีความหมายที่สะท้อนถึงความงาม ความอบอุ่น และความเข้มแข็งในบทบาทของผู้หญิงในสังคมไทยด้วยคำว่า "สตรี" มีรากฐานทางวัฒนธรรมมาจากประเพณีโบราณของอินเดีย ซึ่งสะท้อนค่านิยมที่สืบทอดกันมาแต่ยุคก่อนพุทธกาล โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของหญิงแต่งงานแล้วเมื่อสามีเสียชีวิต ภรรยาจะต้องสละชีวิตตนเอง โดยการกระโดดลงไปในกองไฟในพิธีเผาศพของสามี เพื่อแสดงความจงรักภักดีและตายตามสามีไป ความเชื่อนี้ฝังรากลึกในวัฒนธรรมจนทำให้เกิดคำเรียกผู้หญิงว่า "สตี" หรือ "สตรี" ซึ่งมีความหมายว่า "ผู้ที่ยอมตายตามสามี" นอกจากนี้ยังมีคำว่า "สมร" ซึ่งสื่อถึงผู้หญิงที่ยอมพลีชีพร่วมกับคู่ครอง การปฏิบัติในลักษณะนี้เกิดจากค่านิยมในยุคนั้นที่มองว่าหญิงหม้ายเป็นบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับ และมักถูกตีตราว่าไร้เกียรติ (The Status of Women in Buddhism, 2000, p. 13) ด้วยค่านิยมและประเพณีที่เคร่งครัดในยุคนั้น ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากต้องเผชิญกับความกดดันทางสังคม เมื่อสามีเสียชีวิต ภรรยามักถูกคาดหวังให้สละชีวิตตาม โดยการกระโดดลงไปในกองไฟระหว่างพิธีเผาศพของสามี ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเธอไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ง่ายนักถ้ามีบุตรก็จะต้องจำใจทิ้งบุตรเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมอินเดียเริ่มเปลี่ยนแปลง ภายใต้การศึกษาและการติดต่อกับโลกภายนอก ความเชื่อและจารีตในอดีตเริ่มถูกท้าทาย โดยเฉพาะประเพณีที่ภรรยาต้องโกนผมเมื่อสามีเสียชีวิต ซึ่งเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของการสูญเสียสถานะทางสังคมเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมอินเดียเริ่มเปลี่ยนแปลง ภายใต้การศึกษาและการติดต่อกับโลกภายนอก ความเชื่อและจารีตในอดีตเริ่มถูกท้าทาย โดยเฉพาะประเพณีที่ภรรยาต้องโกนผมเมื่อสามีเสียชีวิต ซึ่งเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของการสูญเสียสถานะทางสังคมภายหลังได้มีการปรับเปลี่ยนประเพณีและบัญญัติความหมายของคำว่า "สตรี" ในพจนานุกรม ซึ่งกำหนดให้คำนี้หมายถึงผู้หญิงที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามีเท่านั้น ส่งผลให้สถานะของสตรีได้รับการพัฒนาและยอมรับมากขึ้นในสังคม

กล่าวโดยสังเขปคำว่า "สตรี" หมายถึง ผู้หญิงหรือเพศหญิง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทและคุณสมบัติทางสังคมที่เฉพาะเจาะจง โดยทั่วไปแล้ว "สตรี" จะใช้ในการกล่าวถึงสถานะหรือบทบาทของผู้หญิงในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคมและการเมือง นอกจากนี้ คำนี้ยังสามารถสะท้อนถึงปัญหาและความท้าทายที่ผู้หญิงต้องเผชิญในสังคมอีกด้วย ในความเห็นของผู้เขียน คำว่า "สตรี" หมายถึงผู้หญิงหรือเพศหญิงที่มีบทบาทเฉพาะในสังคม ทั้งด้านครอบครัว การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงสถานะ ความรับผิดชอบ และคุณค่าที่สตรีมีในแต่ละบริบท นอกจากนี้ สตรียังเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายทางสังคม จึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีศักยภาพและความเสมอภาคอย่างเหมาะสมในทุกด้านของชีวิตบทบาทของหลักโอวาท 10 ประการในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2566-2570

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2566-2570

แผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสตรี พ.ศ. 2566-2570 มุ่งส่งเสริมสิทธิ ความเสมอภาค และศักยภาพของสตรีในทุกมิติ เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (National Office of Buddhism, 2003, pp. 9-10) หลักโอวาท 10 ประการเข้ามามีบทบาทโดยเป็นแนวทางจริยธรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ความกตัญญู ความขยัน ความมีเมตตา และความรู้หน้าที่ อันนำไปสู่การพัฒนาสตรีอย่างมีคุณภาพ มีจิตสำนึกต่อสังคม และส่งเสริมสังคมไทยที่เสมอภาคและยั่งยืน

ถึงแม้ว่าจะมีการจัดตั้งกลไกเพื่อพัฒนาสตรีในหลายระดับ แต่ยังพบปัญหาด้านความอ่อนแอขององค์กรและขาดศักยภาพในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลจริง เช่น ขาดทักษะในการบริหารโครงการ การต่อรอง และการจัดการด้านการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มสตรีไม่สามารถรวมตัวทำกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ได้ ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพในด้านความรู้และทักษะต่างๆ รวมถึงการสร้างพลังอำนาจในการทำงานร่วมกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้กลไกพัฒนาสตรีมีความเข้มแข็งและสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาได้ตามยุทธศาสตร์ 2566-2570 ที่กำหนดไว้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2566 ถึง 2570 (The Five Precepts, the Five Precepts, and Buddhist Principles, 2019, p. 11)

บทบาทและความสำคัญของสตรี

บทบาทของสตรีในประเทศไทยได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต โดยในปัจจุบันผู้หญิงได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น ประเทศไทยถือเป็นประเทศแรกในเอเชียที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2475 อย่างไรก็ตามบทบาทด้านการพัฒนาชาติยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก ผู้หญิงยังคงมีบทบาทน้อยในการเมืองไทยซึ่งส่วนใหญ่แล้วมาจากความตระหนักเรื่องความเท่าเทียม หากพูดถึงสตรีไทยกับบทบาทในสังคมปัจจุบัน สตรีหรือผู้หญิงสมัยใหม่มีการพัฒนาตัวเองเพื่อทันต่อยุคสมัยและสังคมมากขึ้น มีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่พึ่งพาตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งผู้ชายเสมอไป ซึ่งปัจจุบันผู้หญิงเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงานในสายอาชีพต่าง ๆ เช่น หมอ ตำรวจ ทหาร เป็นต้น จากอาชีพที่ยกตัวอย่างมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นอาชีพที่ส่วนใหญ่ผู้ชายมักจะทำกันทั้งสิ้น แต่ผู้หญิงก็สามารถทำงานสายนี้ได้เช่นกันซึ่งบทบาทและความสำคัญของสตรีมีหลากหลายมิติ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (The role of Thai women and equality in society, 2024. [Online]. Retrieved from <https://www.thaihealth.or.th>. (access 19 October 2024)

- 1) การเลี้ยงดูและการศึกษา: สตรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูและสอนเด็ก ๆ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของคนรุ่นใหม่
- 2) เศรษฐกิจ: สตรีมีส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในตลาดแรงงาน การเป็นผู้ประกอบการ หรือการจัดการทรัพยากรภายในบ้าน
- 3) การตัดสินใจในชุมชน: สตรีมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชุมชน เช่น การเข้าร่วมองค์กรต่าง ๆ หรือการเป็นผู้นำในท้องถิ่น
- 4) การส่งเสริมความเสมอภาค: สตรีมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคทางเพศ ช่วยสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยุติธรรม
- 5) การเปลี่ยนแปลงสังคม: สตรีสามารถเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคมและการรณรงค์ในประเด็นต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือสิทธิมนุษยชน

จะเห็นได้ว่าคำว่า “บทบาท” หมายถึง การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมตามที่สังคมกำหนดสถานภาพและบทบาทที่จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานภาพที่แต่ละคนมี เช่น ผู้ที่มีสถานภาพเป็นพ่อจะมีบทบาทในการดูแลและอบรมบุตร เพื่อให้เติบโตเป็นคนดี รวมทั้งการส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยของพวกเขา ส่วนสถานภาพการเป็นบุตรต้องดำเนินบทบาทเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดา มารดา ตั้งใจหมั่นเพียรในการศึกษา ช่วยเหลือบิดามารดาในการทำงานตามสมควรแก่วัย การยอมรับและส่งเสริมบทบาทของสตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้นสตรีไทยทั้งสตรีชั้นสูงและสตรีสามัญทั่วไป ต่างก็มีบทบาทในครอบครัวที่เหมือนกัน คือ อยู่ในสถานะทั้งแม่และบุตร และหากแต่งงานก็มีบทบาทเป็นภรรยาที่ดีเหมือนกัน คือ ต้องเลี้ยงดูสามี ดูแลความ

เรียบร้อยภายในบ้าน และอบรมสั่งสอนบุตร ความสำคัญบทบาทด้านการเมืองการปกครองบทบาทการสร้าง ความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวบทบาทและความสำคัญของสตรีไว้หลากหลายความหมาย จะได้ ยกบทบาทหน้าที่ของสตรีทั้งในพุทธศาสนาและในสังคมปัจจุบันดังนี้

1) บทบาทของสตรีในฐานะธิดา พบว่า ธิดาแต่กำเนิดก็คือบุตรสาวของตนเอง ส่วนธิดาบุญธรรมคือ บุตรสาวที่ขอมมาเลี้ยงไว้เป็นบุตร ในพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของธิดานั้น ต้องมีความกตัญญู กตเวทีต่อบิดา มารดา มีหน้าที่ทำตามโอวาท ช่วยเหลือในกิจการงานต่างๆ ให้ ท่านเบาแรง และเลี้ยงดูท่านให้มี สุขสบายใจในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ หากท่านมิได้เข้าวัด บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา บุตร ธิดา ควรชักชวนให้ ท่านเข้าวัดฟังธรรม ให้ท่าน รักษาศีล เจริญภาวนา ตามสมควร เมื่อบิดามารดาหรือบุพการี สิ้นชีวิตแล้ว บุตรและ ธิดาควรทำบุญอุทิศไปให้ท่าน (Women in Eastern Scriptures, 2541, p. 89)

กล่าวได้ว่าบทบาทของสตรีในฐานะธิดาสามารถครอบคลุมหลายด้านในชีวิตประจำวันและสังคม ซึ่ง แต่ละด้านอาจมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและค่านิยมของครอบครัว สังคม และประเทศ ซึ่งรวมถึง สตรีในฐานะธิดาสามารถเป็นกำลังใจและสนับสนุนผู้ปกครองและครอบครัวด้วยความรักและความอบอุ่นที่มี บทบาทสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานและการเป็นตัวอย่าง ให้กับคนรุ่นหลังซึ่งสตรีในฐานะธิดาสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น การทำบุญ การเข้าร่วมกิจกรรม ที่ส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชนบทบาทเหล่านี้มีความหลากหลายและอาจเปลี่ยนแปลงตาม สถานการณ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละครอบครัวและสังคม การเข้าใจและรับรู้ถึงบทบาทเหล่านี้สามารถช่วยให้ สตรีในฐานะธิดามีความมั่นใจในการมีส่วนร่วมและทำประโยชน์ให้กับครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มที่

2) บทบาทของสตรีในฐานะภรรยา พบว่า ภริยา 3 จำพวก คือ (2539, Thai Tripitaka. 23/60/92)

(1) วรกาภริยา ได้แก่ภรรยาเสมอด้วยเพชรฆาต เป็นพวกที่มีจิตใจคิดไม่ดี ชอบทำร้าย ชอบด่าทอ สาบแช่ง คิดฆ่าสามี หรือมีชู้กับชายอื่น

(2) โจรีภริยา ได้แก่ ภรรยาเสมอด้วยโจร เป็นคนล้างผลาญ สร้างหนี้สิน หาได้เท่าไร ก็ไม่พอใช้ หรือ เอาเรื่องในบ้านให้คนข้างนอกรับรู้ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

(3) อัยยาภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยนาย เป็นคนชอบข่มสามีให้อยู่ในอำนาจ ไม่ให้เกียรติสามี เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่น ชอบสั่งการหรือเอาแต่ใจตัวเองเห็นสามีเป็นคนไร้ความสามารถแต่ตัวเองเป็นผู้นำในทาง พระพุทธศาสนากล่าวว่า ภริยา 3 จำพวกนี้ล้วนแต่เป็นคนทุศีล หยาบช้า ไม่เอื้อเฟื้อต่อสามี เมื่อตายไปย่อม เข้าถึงนรก *Anguttaranikāya Sattakanipāṭa*. (2539, Thai Tripitaka. 23/60/92)

จากแนวคิดข้างต้นสามารถเห็นได้ว่าบทบาทของสตรีในฐานะภรรยามีความสำคัญและความสำเร็จ ต่างกันไปตามวัฒนธรรมและค่านิยมของครอบครัว สังคม และประเทศ ซึ่งรวมถึงภรรยามีบทบาทสำคัญในการให้ ความรัก ความอบอุ่น และการสนับสนุนแก่คู่ชีวิตในทุกๆ ด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ อารมณ์ หรือด้าน การทำงานในการร่วมมือกับคู่ชีวิตในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น การเงิน การเลี้ยงดู บุตร และการวางแผนอนาคตและอีกบทบาทหนึ่งภรรยาอาจมีบทบาทในการดูแลบ้าน ทำงานบ้าน และดูแล สุขภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะการเลี้ยงดูบุตรสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและชีวิตคู่ โดย การจัดการเวลาและความสำคัญในแต่ละด้านให้เหมาะสม การเข้าใจและรับรู้ถึงบทบาทเหล่านี้สามารถช่วยให้สตรี ในฐานะภรรยามีความมั่นใจในการมีส่วนร่วมและทำประโยชน์ให้กับครอบครัวและสังคมได้

3) การส่งเสริมบทบาทสตรีไทยตามหลักโอวาท 10 ประการของบิดานางวิสาขามหาอุบาสิกา การส่งเสริมบทบาทสตรีไทยสามารถนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะโอวาท 10 ประการของบิดานางวิสาขามหาอุบาสิกา ซึ่งถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตสำหรับสตรีที่ไม่เพียงเน้นบทบาทภายในครอบครัวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความรับผิดชอบและคุณธรรมในสังคมโดยรวม นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นสตรีที่มีบทบาทสำคัญในยุคพุทธกาล ได้รับยกย่องว่าเป็นมหาอุบาสิกา และเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ก่อนที่นางจะออกเรือนไปอยู่ในตระกูลของสามี บิดาได้ให้โอวาทไว้ 10 ประการ ซึ่งถือเป็นแนวทางในการดำรงตนอย่างมีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และแสดงถึงบทบาทที่เหมาะสมของสตรีในครอบครัวและสังคม

บทบาทของสตรีในฐานะสะใภ้ นางวิสาขามหาอุบาสิกา มีหน้าที่สำคัญโดยทำตามโอวาทของบิดา 10 ข้อ คือ Dhammapadatthakathā 3 Puppha bālavagga vaṇṇanā (Commentaries Thai Tripitaka , 2558, 3/70-112)

(1) ไฟในอย่านำออก หมายถึง เมื่อเห็นโทษของบิดามารดาของสามี หรือสามีแล้ว อย่านำโทษนั้นไปกล่าวให้คนภายนอกรู้

(2) ไฟนอกอย่านำเข้า หมายถึง เมื่อคนบ้านใกล้เรือนเคียงพูดถึงความไม่ดีของบิดามารดาของสามี หรือของสามีก็จงอย่านำคำเหล่านั้นมาพูดต่อให้บิดามารดาของสามี หรือสามีฟัง

(3) จงให้แก่คนที่ควรให้ หมายถึง ใครมายืมเงินหรือของใช้ไปแล้ว นำมาส่งคืนในเวลาอันควรก็จงให้แก่บุคคลเหล่านั้น

(4) จงอย่าให้แก่คนที่ไม่ให้ หมายถึง ใครมายืมเงินทองของใช้แล้วไม่ส่งคืน จงอย่าให้แก่บุคคลเช่นนั้น ยืมอีก

(5) จงให้แก่บุคคลทั้งที่ให้และไม่ให้ หมายถึง เมื่อญาติหรือมิตรยากจนมาพึ่งอาศัย หรือยืมเงินทองของใช้ จงให้แก่คนเหล่านั้น เขาจะใช้คืนหรือไม่ใช้คืนก็ตาม

(6) พึงนั่งให้เป็นสุข หมายถึง ควรนั่งในที่อันเหมาะสมแก่ตน เช่น ไม่นั่งขวางประตู เมื่อสามีหรือบิดามารดาของสามีนั่งอยู่ในที่ต่ำตนเองไม่ควรนั่งในที่สูง เป็นต้น

(7) พึงบริโภคน้ำให้เป็นสุข หมายถึง ไม่ควรบริโภคน้ำก่อนบิดามารดาของสามี หรือสามี พึงดูแล ประณิบัติท่านให้บริโภคน้ำให้เป็นสุขก่อน แล้วตนจึงจะบริโภคในภายหลัง

(8) พึงนอนให้เป็นสุข หมายถึง ไม่พึงนอนก่อนสามี บิดาหรือมารดาของสามี พึงปฏิบัติท่าน เหล่านั้นให้นอนให้เป็นสุขก่อนแล้ว ตนจึงนอนในภายหลัง

(9) พึงบำเรอไฟ หมายถึง บิดามารดาของสามี และสามีเป็นประหนึ่งกองไฟ เพราะสามารถ ให้ทั้งคุณและโทษ ให้คุณแก่ผู้ปฏิบัติชอบ ให้โทษแก่ผู้ปฏิบัติไม่ชอบ เพราะฉะนั้นพึงปฏิบัติบำเรอท่าน เหล่านั้นโดยชอบ

(10) พึงนอนน้อมเทวดาภายใน หมายถึง ภรรยาหรือสะใภ้พึงเห็นบิดามารดาของสามีและ สามีเป็นเช่นเทวดา พึงปฏิบัติท่านเหล่านั้นโดยเคารพ พึงเคารพอ่อนน้อมต่อท่านเหล่านั้น

กล่าวโดยรวมสตรีผู้มีความพร้อมทั้งทรัพย์สินและคุณงามความดี และอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ด้วยจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์ ถือเป็นมหาอุบาสิกาแบบอย่างที่ดีสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของสตรีในพระพุทธศาสนา มิใช่เพียงผู้ดูแลบ้านเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้รักษาเสถียรภาพของครอบครัวและสังคม สตรีที่ยึดถือหลักโอวาท 10 ประการ

ตามคำสอนของบิดานางวิสาขา จะเป็นผู้มีคุณธรรม มีวินัย รับผิดชอบ และมีสัมมาคารวะ สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข อีกทั้งยังมีบทบาทในการดูแลทรัพย์สิน เคารพคู่ครอง อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ และรักษาความสงบของครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทย ดังนั้น สตรีที่ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมและอุปถัมภ์พระศาสนาด้วยศรัทธา จึงนับว่าเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

4) บทบาทและความสำคัญของสตรีในฐานะเป็นอุบาสิกา บทบาทสำคัญในการรักษาศีล 5 ศีล 8 หรือศีลอุโบสถถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกคือเพื่อฝึกตนเตรียมพร้อมที่จะให้ตนมีความอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ (2024, [Online]. Retrieved from; <https://mgronline.com/entertainment>. (access 16 September 2024)

จึงเห็นแนวทางว่า บทบาทของสตรีในฐานะเป็นอุบาสิกามีบทบาทสำคัญในด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม สตรีไทยยังมีบทบาทสำคัญในฐานะอุบาสิกา ผู้มีส่วนร่วมในการดำรงพระพุทธศาสนาและถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมในสังคม บทบาทนี้สะท้อนถึงการเป็นผู้ฝึกตนให้มีวินัยและความอดทนผ่านการรักษาศีล การฟังธรรม และการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งไม่เพียงเป็นการสืบสานวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่ยังช่วยหล่อหลอมจิตใจให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคใหม่ สตรีที่มีพื้นฐานจริยธรรมย่อมสามารถเป็นผู้นำทางสังคมที่มีคุณภาพ เป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมความเข้มแข็งทั้งในครอบครัวและชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่าจากโอวาท 10 ประการของท่านธัญชัยเศรษฐีที่มอบให้แก่นางวิสาขาก่อนออกเรือนไปอยู่กับครอบครัวสามีนั้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของสตรีในหลายมิติ ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าทางศีลธรรมและหน้าที่ต่อครอบครัวและพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน สตรีในฐานะธิดาควรประพฤติตนด้วยความเคารพและกตัญญูต่อบิดามารดา ยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และเตรียมความพร้อมในการเป็นแม่บ้านและภรรยาที่ดี เมื่อเข้าสู่บทบาทของภรรยา สตรีมีหน้าที่ดูแลบ้านเรือนอย่างเรียบร้อย รู้จักประมาณในการใช้จ่าย รักษาทรัพย์สินที่สามีหามา และปฏิบัติต่อสามีด้วยความซื่อสัตย์และเคารพเกียรติ ในขณะเดียวกันเมื่อเป็นสะใภ้ก็ต้องให้ความเคารพและอ่อนน้อมต่อพ่อแม่สามี รวมทั้งปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวใหม่ได้อย่างกลมกลืน ด้วยความอดทนและเข้าใจ นอกจากบทบาททางครอบครัวแล้ว สตรียังมีบทบาทสำคัญในฐานะอุบาสิกา ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดพระศาสนา มีหน้าที่ในการรักษาศีล ฟังธรรม สวดมนต์ และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อฝึกตนให้มีความอดทน สงบใจ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การถวายปัจจัยแก่พระภิกษุสงฆ์ การช่วยเหลือกิจการวัด และการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมแก่คนในครอบครัวและชุมชน โดยรวมแล้ว บทบาทของสตรีทั้งในฐานะธิดา ภรรยา สะใภ้ และอุบาสิกาล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดครอบครัวที่มั่นคง สังคมที่สงบสุข และพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมบทบาทของสตรีไทยตามหลักโอวาท 10 ประการ

การส่งเสริมบทบาทของสตรีไทยสามารถดำเนินการได้หลายวิธี โดยมีแนวทางหลัก ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษาที่สนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เพื่อให้สตรีมีโอกาพัฒนา

ทักษะและความรู้และการสนับสนุนทางเศรษฐกิจส่งเสริมให้สตรีเข้าถึงแหล่งทุนและการฝึกอบรมในด้านการประกอบธุรกิจ รวมถึงการสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเงินส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีบทบาทในองค์กรและการเมือง เพื่อให้ได้รับการพิจารณาการสร้างเครือข่าย ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสตรี เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรณรงค์เพื่อสิทธิสตรี จัดกิจกรรมหรือโครงการที่เน้นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิของสตรีในสังคมและการสนับสนุนด้านสุขภาพส่งเสริมการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพที่สำคัญต่อสตรี เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย การตั้งครรภ์ และการป้องกันโรค การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้สตรีไทยสามารถมีบทบาทที่สำคัญในสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในบทความเรื่องนี้ผู้เขียนจะได้อภิปรายการทำหน้าที่ของสตรีที่นำแนวคิดของหลักโอวาท 10 ประการของธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์อรุณกถาธรรมบท เป็นคำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของสตรีในสังคมไทยยุคปัจจุบันได้ โดยเฉพาะในเรื่องของการเก็บออม ซึ่งเป็นค่านิยมที่เริ่มถูกมองข้ามไป เนื่องจากสถิติการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นมีแนวโน้มสูงขึ้นสิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าเกี่ยวข้องอย่างมากคือเรื่อง การรู้จักเก็บออมและไม่ใช้จ่ายเกินตัว ซึ่งสอดคล้องกับโอวาทที่พูดถึงการรู้ประมาณในการใช้จ่าย เพราะปัจจุบันผู้หญิงจำนวนไม่น้อยมีภาระทั้งการดูแลครอบครัวและบริหารการเงิน หากขาดวินัยในการใช้เงินหรือเน้นความฟุ่มเฟือย ก็อาจเกิดปัญหาในระยะยาวได้ ผู้เขียนจึงคิดว่าการส่งเสริมให้ผู้หญิงรู้จักวางแผนการเงิน ตั้งเป้าหมายชีวิต และรู้จักใช้เงินอย่างเหมาะสม ควรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพผู้หญิงในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ โอวาทที่พูดถึง การคบคนดีเป็นมิตร ก็ทำให้ผู้เขียนนึกถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายหรือกลุ่มผู้หญิงที่สามารถช่วยเหลือกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ การเรียนรู้ร่วมกัน หรือแม้แต่การทำกิจกรรมเพื่อสังคม การมีเพื่อนหรือกลุ่มที่ดี จะช่วยให้ผู้หญิงมีกำลังใจในการใช้ชีวิต และกล้าที่จะพัฒนาตัวเองมากขึ้น อีกประเด็นที่ผู้เขียนให้ความสำคัญคือเรื่อง สุขภาพของผู้หญิง โดยเฉพาะในเรื่องสุขภาพจิตและสุขภาพทางเพศ ซึ่งหากเชื่อมโยงกับหลักโอวาทแล้ว ผู้เขียนคิดว่าแนวคิดเรื่อง “การไม่ประมาทในชีวิต” เป็นเรื่องที่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะผู้หญิงจำนวนไม่น้อยมักละเลยการดูแลตัวเอง ดังนั้นหากได้รับการส่งเสริมให้ใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ไม่จะเป็นการตรวจสุขภาพประจำปี หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และอนามัย ก็จะช่วยให้ผู้หญิงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนเชื่อว่าถ้าเราสามารถนำหลักธรรมที่ตีมาใช้ร่วมกับการส่งเสริมบทบาทของสตรี เช่น โอวาท 10 ประการนี้ จะทำให้ผู้หญิงไทยไม่ได้แค่ “เก่ง” หรือ “มีบทบาทในสังคม” เท่านั้น แต่ยังเป็นคนที่มีคุณธรรม มีเหตุผล และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในครอบครัวและสังคมได้อย่างแท้จริง (2016, Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University. 7(1): 160-185)

นอกจากนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศได้สร้างความเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนอย่างรวดเร็วและใกล้ชิด ส่งผลให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมที่ข้ามพรมแดน วัฒนธรรมที่ไม่จำกัดแค่ประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือแม้แต่เป็นวัฒนธรรมระดับโลก ภายใต้วัฒนธรรมเหล่านี้ ผู้คนมักมีวิธีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกันมากขึ้น (2017, Journal of Humanities and Social Sciences. 25(49): 59-77) หลักโอวาท 10 ประการของธรรมจริยธรรมได้สะท้อนถึงการอบรมมารยาทและคุณสมบัติของสตรีที่เข้าสู่ครอบครัวสามี โดยให้โอวาท 10 ประการ เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสตรีไทยในสังคมปัจจุบัน คือ

ในการส่งเสริมบทบาทสตรีไทยในด้านเศรษฐกิจนั้นสงเคราะห์ด้วยหลักโอวาท 10 ประการ โดยยึดหลัก “พึงให้แก่คนที่ให้” (ข้อ 3) ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ (ข้อที่ 4) และ “ควรให้ทั้งแก่คนที่ให้และไม่ให้” (ข้อ 5) สามารถประยุกต์ใช้ หลักโศกวิภาค 4 คือ 1) ใช้เพื่อประโยชน์ตน 2) ใช้เพื่อครอบครัว 3) ใช้เพื่อสังคม 4) ใช้เพื่อทำบุญส่งเสริมสตรีให้ใช้ทรัพย์อย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับการสงเคราะห์ผู้อื่นและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การใช้ทรัพย์อย่างมีสติ ยังส่งเสริมจิตสาธารณะและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยสตรีไทย

กล่าวได้ว่า การส่งเสริมบทบาทสตรีไทยในด้านเศรษฐกิจสามารถทำได้โดยการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น โอวาท 10 ประการ และหลักโศกวิภาค 4 เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพย์อย่างมีสติ มีเป้าหมายและเอื้อเพื่อผู้อื่น ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความมั่นคงในครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังขยายผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในภาพรวมอีกด้วยหลักโศกวิภาค 4 ช่วยให้สตรีวางแผนการใช้จ่ายทรัพย์ให้รอบคอบและสมดุล การ “พึงให้” และ “ควรให้” สะท้อนการใช้ทรัพย์เพื่อครอบครัวและสังคมช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในครัวเรือนและยกระดับคุณภาพชีวิตสร้างบทบาทผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนสอดคล้องกับโอวาท 10 ประการที่เน้นการให้ด้วยปัญญาและคุณธรรม อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน เอกสารทางวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงหลักโศกวิภาค 4 และโอวาทในเชิงประยุกต์, งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสตรีกับเศรษฐกิจฐานราก เช่น จากสำนักงานสภาพัฒน์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), หนังสือ “โอวาท 10 ประการ หลักธรรมสำหรับผู้นำ” โดยพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

2) ในด้านศีลธรรมและจริยธรรมของสตรีไทย การน้อมนำโอวาทข้อที่ 9 “พึงบูชาไฟ” และข้อที่ 10 “พึงนอบน้อมเทวดาภายใน ” เป็นคำสอนที่แฝงหลักแห่งความเคารพต่อสิ่งควรเคารพ ทั้งภายนอกเช่นไฟ ซึ่งเปรียบเหมือนครูบาอาจารย์ หรือผู้มีพระคุณ และภายใน คือพ่อแม่ ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เป็นการสร้างกรอบพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมของสตรีไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เสริมให้เกิดชีวิตที่ประกอบด้วยความกตัญญู เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อันเป็นหัวใจของชีวิตที่สงบสุขตามหลักพุทธธรรม (Buddhist Dictionary, Dhamma Compilation , 2021, pp. 124-127) และอุเบกขาเสริมพลังใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม การบูชาไฟเปรียบได้กับการเคารพธรรม ความเพียร และครูบาอาจารย์ ส่วนการนอบน้อมเทวดาภายในคือการบูชาคุณธรรมในตนเองตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนใน (Thai Tripitaka, 2539; 21/94/130) ผู้อ่านที่สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและจริยธรรมของสตรีได้จากพระไตรปิฎก หมวดพรหมวิหาร 4 รวมทั้งเอกสารคำสอนของพระอาจารย์ต่าง ๆ และงานวิชาการด้านพุทธจริยธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น”

กล่าวโดยภาพรวมแล้วหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมบทบาทสตรีไทยให้มีจริยธรรมที่มั่นคงในใจ โอวาท 10 ประการข้อ 9 และ 10 เชื่อมโยงกับการฝึกตนในด้านคุณธรรมภายใน เมตตาและกรุณานำไปสู่การช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มุทิตาและอุเบกขาช่วยพัฒนาใจให้สงบและมีวุฒิภาวะ ทั้งหมดนี้ช่วยยกระดับบทบาทของสตรีไทยให้เป็นผู้นำทางศีลธรรมในสังคม การส่งเสริมบทบาทสตรีไทยในด้านสังคมด้วยโอวาทข้อที่ 1

“ไฟในอย่านำออก” หมายถึงการรักษาความสงบในครอบครัว และข้อที่ 2 “ไฟนอกอย่านำเข้า” หมายถึงไม่พาปัญหาภายนอกมาทำลายความสัมพันธ์ภายในบ้าน

3) ในด้านสังคมนั้นสงเคราะห์ด้วยหลักโอวาท ข้อที่ 1 ไฟในอย่านำออก และข้อที่ 2 ไฟนอกอย่านำเข้า โดยนำหลักศีล 5 หลักเบญจศีล เบญจธรรม เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณธรรม เน้นการป้องกันปัญหาจากภายในและภายนอกครอบครัวสตรีไทยสามารถใช้ศีล 5 สร้างครอบครัวให้มั่นคงและสังคมสงบสุขการไม่พูดเท็จ ไม่ประพฤติดิต และไม่เสพของมึนเมา ช่วยป้องกันปัญหาครอบครัวทั้งหมดนี้ทำให้สตรีมีบทบาทสำคัญในการเป็น “ผู้นำจริยธรรม” ในสังคมไทย เพื่อเสริมความเข้าใจในหลักโอวาทข้อที่ 1 และการประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้อ่านสามารถศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 และบทวิเคราะห์โอวาท 10 ประการเพิ่มเติมจากหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) และงานวิชาการด้านพุทธจริยธรรม” จึงเห็นแนวทางว่า ศีล 5 เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณธรรมโอวาทข้อที่ 1 และ 2 เน้นการป้องกันปัญหาจากภายในและภายนอกครอบครัว สตรีไทยสามารถใช้ศีล 5 สร้างครอบครัวให้มั่นคงและสังคมสงบสุขการไม่พูดเท็จ ไม่ประพฤติดิต และไม่เสพของมึนเมา ช่วยป้องกันปัญหาครอบครัวทั้งหมดนี้ทำให้สตรีมีบทบาทสำคัญในการเป็น “ผู้นำจริยธรรม” ในสังคมไทย ประเด็นสำคัญที่เน้นคือมนุษย์ทุกคนยังมีกิเลสตัณหาซึ่งจะเป็นสาเหตุหรือเป็นแรงผลักดันให้เกิดการ ขัดแย้งกันได้ง่าย กิเลสได้แก่ความโลภความโกรธความหลงดังนั้นโอวาททั้ง 2 ข้อ จึงเป็นการไม่นำเรื่องไม่ดีเรื่องเลวเรื่องชั่วภายในหรือ ภายนอกครอบครัวไปประจานซึ่งเป็นการระงับยับยั้งสิ่งไม่ดีหรือความชั่วไม่ให้ขยายตัว โอวาท ดังกล่าวเป็นการย้ำให้เห็นโทษของการทำชั่วหรือผิดศีลผิดธรรมเพราะจะทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม การป้องกันความชั่วคือการรักษาศีลศีลเป็นเครื่องมือป้องกันความชั่วและการสร้างความสุขในครอบครัว

4) บทบาทของสตรีในการเลี้ยงดูบุตรในฐานะเป็นพรหมเป็นครูคนแรกของบุตร สตรีถือว่าเป็นพรหมหรือครูคนแรกของบุตรเพราะว่าต้องดูแลและทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ที่สุดจนกว่าบุตรจะดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนได้เองตลอดจนมีหน้าที่การทำงานที่อย่างถาวร บทบาทของสตรีในการเลี้ยงดูบุตรตามหลักโอวาทข้อที่ 3 “พูดความจริง” ส่งเสริมให้มารดาเป็นต้นแบบด้านความสัตย์จริง ความซื่อสัตย์ และการสื่อสารอย่างมีเมตตา มีศีล มารดาสามารถปลูกฝังคุณธรรมเหล่านี้ให้กับบุตรผ่านการกระทำจริงและคำพูดจริง ทำให้บุตรมีพื้นฐานจริยธรรมที่มั่นคงและเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม ซึ่งในการทำหน้าที่เหล่านั้น สอดคล้องกับคำกล่าวของบัณฑิตใน พระพุทธศาสนาว่า “สตรีผู้ยังบุตรให้เกิด ชื่อว่า มารดา บุรุษผู้ยังบุตรให้เกิดชื่อว่าบิดา มารดาเท่านั้นเป็นผู้ทำกิจที่ทำได้ยากการให้กำเนิดบุตรเป็นกิจที่ทำได้ยากของแม่ สอดคล้องกับพระพุทธพจน์ใน มารทสูตร ซึ่งแสดงถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของมารดาบิดา โดยพระพุทธเจ้าตรัสว่า “มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร เป็นปูชนียบุคคลของบุตร” ข้อความนี้ปรากฏในสพหมกสูตร ว่าด้วยมารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร (Thai Tripitaka, 2539 ; 25/106/485)

มารดาบิดา ชื่อว่า พรหม เพราะมีพรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ชื่อว่า บุรพเทพ เพราะเป็นคุณเทพผู้มีพรหมวิหารธรรม ไม่คำนึงความผิดที่บุตรทำไป พร้อมทั้งจะให้ภัย มุ่งหวังแต่ความเจริญแก่บุตร นำประโยชน์เกื้อกูลและความสุขมาแก่บุตร ชื่อว่า บุรพาจารย์ เพราะเป็นอาจารย์ คนแรกที่ยกสอนลูกให้เรียนรู้การนั่ง การยืน การเดิน การนอน การเคี้ยว การกิน รวมทั้งสอนให้รู้จักพูดและรู้จักอะไรควรอะไรไม่ควร ชื่อว่า อาหุไนยบุคคล เพราะเป็นผู้ควรแก่ปฏิการคุณที่บุตรพึงทำตอบแทนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ

ของมารดาบิดา ในฐานะผู้มีพระคุณสูงสุด เปรียบได้กับพรหม ผู้ควรเคารพบูชาอย่างแท้จริง บุตรควรพึงแสดงความกตัญญูต่องานทั้งสอง เช่นการปรนนิบัติท่านด้วยอาหารเครื่องนุ่งห่ม

เห็นได้ว่า โอวาทข้อที่ 3 “พูดคำจริง” สะท้อนการเป็นต้นแบบที่สำคัญของมารดา เบญจธรรม ช่วยส่งเสริมเมตตา ศีลธรรม และวินัยในการอบรมบุตรการพูดและการกระทำที่จริงใจ สร้างความเชื่อมั่นในใจลูก บทบาทของแม่จึงไม่เพียงแค่เลี้ยงดู แต่คือการสร้างคนดีในสังคมการประยุกต์หลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้สตรีเป็น “ครูคนแรก” อย่างแท้จริง

5) ในด้านการหย่าร้างและความรุนแรงภายในครอบครัว สงเคราะห์ด้วยหลักโอวาทข้อที่ 6 “พึงนั่งให้เป็นสุข” ข้อที่ 7 “พียงนอนให้เป็นสุข” และข้อที่ 8 “พียงบริโภคให้เป็นสุข” ชี้ให้เห็นว่าชีวิตครอบครัวควรเต็มไปด้วยความสงบกาย สงบใจ และพอดี หลักธรรมจากสังคาลสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่สังคาลมาณพ โดยเปรียบเทียบบุคคลรอบตัวเสมือนทิศทั้งหก (Thai Tripitaka, 2539; 11/269/214) ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง สามิบำรุงด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้แล ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยหน้าที่ 5 ประการ คือ

1. จัดการงานดี
2. สงเคราะห์คนข้างเคียงดี
3. ไม่ประพฤตินอกใจ
4. รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้
5. ขยันไม่เกียจคร้านในกิจทั้งปวง

คหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง สามิบำรุงด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้แล ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้ ทิศเบื้องหลังนั้นเป็นอันชื่อว่าสามิได้ปิดป้อง ทำให้เกษมปลอดภัยแล้ว ด้วยประการฉะนี้ (Thai Tripitaka, 2539 ; 11/269/214)

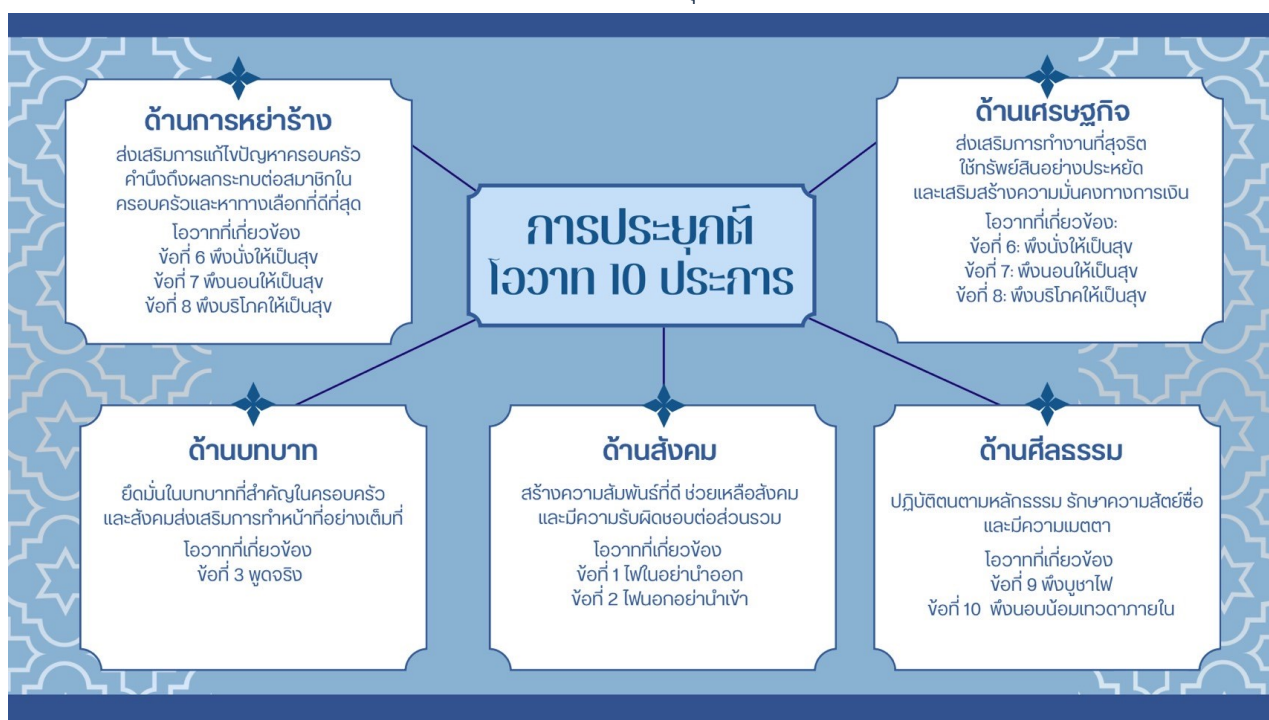
โดยเฉพาะทิศเบื้องหน้า (สามี-ภรรยา) การเคารพซึ่งกันและกัน มีความซื่อตรง ไม่ประพฤตินอกใจ และช่วยเหลือกันในกิจบ้าน ส่วนทิศเบื้องหลัง (พ่อแม่-ลูก) เน้นการอบรมบุตรให้ดีและดูแลผู้สูงอายุ เมื่อนำหลักเหล่านี้มาประยุกต์ร่วมกับโอวาททั้ง 3 ข้อ จะช่วยป้องกันความรุนแรงและหย่าร้างด้วยความเข้าใจ เห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุข ผู้อ่านที่สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักโอวาท 10 ประการและหลักธรรมในทิศหกได้จาก (Thai Tripitaka, 2539; 11/269/214) ซึ่งอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและเข้าใจง่าย ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการประยุกต์หลักธรรมกับชีวิตคู่ในบริบทปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาแล้ว การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้ในการสงเคราะห์ชีวิตครอบครัวเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของ "การรู้หน้าที่ซึ่งกันและกัน" และ "การอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ" โดยเฉพาะเมื่อโลกยุคใหม่เผชิญกับความเร่งรีบ การแข่งขัน และปัจจัยกระตุ้นความขัดแย้งสูง การมีหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจจึงเป็นการป้องกันความรุนแรงและการหย่าร้างได้ในระดับหนึ่ง หลักปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมซึ่งบุตรสะใภ้ จะต้องเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นบุตรของบิดามารดาของสามีเป็นบุตรสะใภ้เป็นภรรยาของสามีและเป็น มารดาของบุตร เป็นต้น หลักทิศหกช่วยชี้แนะแนวทางการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างเกื้อกูลโอวาทข้อ 6-8 ช่วยเสริมความพอดีทางกาย ใจ และพฤติกรรมเมื่อภายในบ้านสงบ ความรุนแรงและการหย่าร้างย่อมลดลงการเคารพซึ่งกันและกันคือรากฐานของชีวิตครอบครัวที่มั่นคงทั้งหลักทิศหกและโอวาท 10 ประการส่งเสริมสันติสุขในครอบครัวอย่างยั่งยืน

หลักการปฏิบัติในเรื่องการนอน การนั่ง และการบริโภค เพื่อให้เกิดความสุขนั้นสะท้อนถึงภาระหน้าที่ที่สมาชิกในครอบครัวต้องรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะในบทบาทของภรรยาที่มีต่อสามีและครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมและความสำเร็จ คุณธรรมในฐานะแม่บ้านคือการมีความยินดีและเต็มใจในการปฏิบัติงานทั้งในบ้านและภายนอกบ้าน ด้วยความขยันหมั่นเพียรและตั้งใจ ซึ่งสะท้อนถึงความรักและการให้ความสำคัญต่อครอบครัว

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะจากโอวาท 3 ข้อ และหน้าที่ของภรรยาตามพระไตรปิฎก ลัทธิศาสนา ล้วนสะท้อนถึงการสร้างครอบครัวที่มีความสุข สันติ และยั่งยืน การน้อมนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้จึงเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถช่วยลดปัญหาการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาผู้เขียนสามารถนำมาเป็นแผนผังเชิงความคิดในการประยุกต์โอวาท 10 ประการ กับบทบาทของสตรีไทยตามหลักโอวาท 10 ประการในสังคมปัจจุบัน

แผนผังเชิงความคิดในการประยุกต์โอวาท 10 ประการ : ที่มาของแผนผัง โดยกรมพล เอื้อวิวัฒน์สกุล

การส่งเสริมบทบาทของสตรีไทยในสังคมยุคปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้จากหลักคำสอนใน โอวาท 10 ประการ ซึ่งเป็นแนวทางที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 เบญจศีล เบญจธรรม และหลักพรหมวิหาร 4 จากการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้โอวาท 10 ประการ ผู้เขียนจำแนกบทบาทของสตรีไทยออกเป็น 5 ด้านสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนให้สตรีพัฒนาทักษะด้านอาชีพ เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงในชีวิต ส่งเสริมธุรกิจของสตรี เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพ การเข้าถึงแหล่งทุน และการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ทำโดยผู้หญิง สร้างเครือข่ายของสตรีในการทำงาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สนับสนุนซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างพลังของกลุ่มสตรี ส่งเสริมความสามารถของสตรีในการจัดการทางการเงิน และการเป็นผู้ประกอบการที่มีจริยธรรม

2. บทบาทด้านจริยธรรม ศีลธรรม และการดำเนินชีวิต ใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้า เช่น สติ สมาธิ และปัญญา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและมีเป้าหมายยึดถือศีล 5 รวมถึงเบญจศีล เบญจธรรม เป็น

หลักในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข ส่งเสริมให้สตรีมีความเคารพในตนเอง รู้คุณค่าของศักดิ์ศรี และให้เกียรติผู้อื่น ส่งเสริมความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

3. บทบาทด้านสังคมและชุมชน ส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เช่น การทำบุญ การช่วยเหลือสังคม และการเข้าร่วมในองค์กรชุมชนผลักดันให้สตรีมีบทบาทในการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ เช่น การประชุมประจำหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการทำงานอาสาสมัคร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของสตรี และการมีบทบาทอย่างเท่าเทียมในสังคม

4. บทบาทด้านการศึกษาและการพัฒนาตนเอง สนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเพศชาย เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ส่งเสริมให้สตรีพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้ และความรู้ด้านอาชีพอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจ เสริมสร้างให้สตรีสามารถเป็นผู้นำทางความคิด และเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

5. บทบาทด้านครอบครัวและสุขภาพ ส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทในการสร้างครอบครัวที่มีความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นให้มีความสำคัญกับการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของตนเองและสมาชิกในครอบครัว สนับสนุนให้สตรีเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่สมดุล และใช้ธรรมะเป็นหลักในการจัดการความขัดแย้งภายในครอบครัว ประยุกต์ใช้โอวาทข้อที่ 1 "ไฟในอย่าออก ไฟนอกอย่านำเข้า" เพื่อป้องกันปัญหาภายในครอบครัวไม่ให้ลุกลามสู่สังคมภายนอก

บทสรุป

การประยุกต์ใช้โอวาท 10 ประการของธรรมสังคหะร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นแนวทางจริยธรรมที่สามารถส่งเสริมบทบาทของสตรีไทยได้อย่างเหมาะสมในทุกมิติ ช่วยเสริมสร้างบทบาทของสตรีไทยให้มีความเข้มแข็งและหลากหลาย ทั้งในด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว และจริยธรรม การดำรงชีวิตคู่ การเลี้ยงดูบุตร และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 ศีล 5 และสัมมาทิฐิ โภควิภาค 4 ซึ่งช่วยพัฒนาจิตใจ เสริมสร้างความรัก ความเมตตา ความรับผิดชอบ และความเสียสละ โดยดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน มีความเท่าเทียมและเคารพในคุณค่าของทุกชีวิต การประยุกต์ใช้โอวาท 10 ประการของธรรมสังคหะร่วมกับหลักธรรมพุทธศาสนา เป็นแนวทางจริยธรรมที่ส่งเสริมบทบาทสตรีได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามควรพิจารณาเงื่อนไขด้านสังคมและบริบทปัจจุบัน เช่น บทบาทในครอบครัวยังคงใช้ได้ดี ส่วนบทบาทในเศรษฐกิจและสังคมควรปรับให้สอดคล้องกับสิทธิสตรีและความเสมอภาคในโลกยุคใหม่ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างคุณธรรมกับการมีส่วนร่วมในสังคมร่วมสมัย

Reference

Books :

Cohen, B.J. (1979). *Introduction to Sociology*. New York: Mc Graw Hill.

Mahachulalongkornrajavidyalaya. (2539). *Thai Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Bangkok: MCU Press.

Mahachulalongkornrajavidyalaya. (2558). *Commentaries Thai Tripitaka*. Mahachulalongkornrajavidyalaya. Bangkok: MCU Press.

National Economic and Social Development Board. (2023). *Action Plan for Women's Development 2023–2027*. Bangkok: (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023)

National Office of Buddhism. (2019). *The Five Precepts, the Five Precepts, and Buddhist Principles*. Bangkok: National Office of Buddhism Printing House.

Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2004). *Dharma and life*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2013). *Buddhism, revised and expanded edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Preecha Changkhanyuen. (1998). *Women in Eastern Scriptures*. Bangkok: Chulalongkornrajavidyalaya Press.

Somdej Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto). (2021). *Buddhist Dictionary, Dhamma Compilation Edition*. 43rd printing. Bangkok: Sahathammik Company Limited.

Journal :

Anthitha Aksornsri. (July-September 2021). The Role of Thai Women in the Era of Thailand 4.0. *Academic Research Journal*. 4(3): 300-308.

Panpila Kuldilok. (September-December 2017). Social Movement through New Media in the Globalization Era. *Journal of Humanities and Social Sciences*. 25(49): 59-77.

Supawadi Khuntongchan. (January-June 2016). The relationship between globalization and basic values in Thai society. *Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University*. 7(1): 160-185.

Report :

Department of Women's Affairs and Family Institute. (2020). *Report on the Gender Equality Promotion Operations of Government Agencies in 2019*. Bangkok: Department of Women's Affairs and Family Institute: Ministry of Social Development and Human Security.

Department of Women's Affairs and Family Institute. (2019). *Report on the Gender Equality Promotion Operations of Government Agencies*.

Thesis

Phra Mahakamon Thawaro (Mangkhammee). (2000). The Status of Women in Buddhism. *Master of Buddhist Studies Thesis*. Department of Buddhism. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Electronic media

Pharane Phuprasit. The role of Thai women and equality in society. [Online]. Retrieved from <https://www.thaihealth.or.th>. (19 October 2024)

Sudarat Keyuraphan. *Women's voices and the reduction of gender inequality in politics and economics*. [Online]. Retrieved from <https://www.ptp.or.th/news/562>. (20 October 2024).

Thitthananya Wajadee. The role of Thai women in the present era. [Online]. Retrieved from <https://mgronline.com/entertainment/detail/9620000021291>. (16 September 2024).

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ :

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2541). *สตรีในคัมภีร์ตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). *ธรรมะกับชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 43. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๖). *แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี พ.ศ.2566-2570*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี (2565).

วารสาร :

พรรณพิลาศ กุลติลก. (กันยายน-ธันวาคม 2560). การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 25(49): 59-77.

สามารถ บุญรัตน์ ดร.. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559). ภาวะผู้นำสตรี: กรอบแนวคิดตามแนวของพระพุทธศาสนา.

วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม. 3(2): 1-10.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (มกราคม-มิถุนายน 2559). ความสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์กับค่านิยมพื้นฐานในสังคมไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 7(1): 160-185.

อัญธิษฐา อักษรศรี. (กรกฎาคม-กันยายน 25564). บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิจัยวิชาการ. 4(3): 300-308.

รายงานวิจัย

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2563). รายงานการดำเนินงานการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปี 2562. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

วิทยานิพนธ์ :

พระมหากมล ถาวโร (มั่งคำมี). (2543). สถานภาพสตรีในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ภรณ์ ภูประเสริฐ. บทบาทสตรีไทยและความเท่าเทียมในสังคม. [ออนไลน์]. แหล่งที่เข้าถึงข้อมูล <https://www.thaihealth.or.th>. (วันที่สืบค้น 19 ตุลาคม 2567).

สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์. เสี่ยงสะท้อนของสตรีกับการลดความเหลื่อมล้ำทางเพศในภาคการเมืองและเศรษฐกิจ. [ออนไลน์]. แหล่งที่เข้าถึงข้อมูล <https://www.ptp.or.th/news/562>. (วันที่สืบค้น 20 ตุลาคม 2567).

จิตต์ธันญญา วาจาดี. บทบาท “สตรีไทย” ในยุคปัจจุบัน. [ออนไลน์]. แหล่งที่เข้าถึงข้อมูล <https://mgronline.com/entertainment/detail/9620000021291>. (วันที่สืบค้น 16 กันยายน 2567).

หนังสือภาษาต่างประเทศ :

Cohen,B.J. (1979). *Introduction to Sociology*. New York: Mc Graw Hill.